

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1646 januari-juni

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1646 januari-juni
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019
18 februari 2019

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN HENRI DE BERINGHEN [PARIJS]
1 JANUARI 1646
4235

Antwoord op een verloren gegane brief van Beringhen van eind 1645?

Samenvatting: Huygens feliciteert Beringhen met zijn voorgenomen huwelijk; tevens herinnert hij hem eraan niet te vergeten een zangleraar voor hem te zoeken.

Bijlage: lijst met ziektes van Frederik Hendrik.

Over een antwoord door Beringhen is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 317-319: afschrift (Constantijn Huygens jr.).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 16, p. 13: onvolledig (<je vous recommande ... *humilde criado*.>).

— Worp 4, nr. 4235, pp. 267-269: volledig.

Namen: Anna du Blé; Frederik Hendrik; Isacus Hollandus.

Plaatsen: Frankrijk; Rhône; Rijn.

Glossarium: basse (bas); chanter (zingen); concert (muziekstuk); luth (luit); musicien (musicus); partie (partij); tiorbe (theorbe); voix (stem).

Transcriptie

Copie.

¹À Monsieur de Beringhen.

1 Janvier 1646.

²Remontez, Rhosne et Rhin, au plus hault de vos sources.

Il est temps, que Nature, esgarée en ses coursses,

Ayse de son desordre, aille tout varier.

Beringhen et sa ratte osent se marier.

Ma fortune me pèse, par où mes amis croyent et mes enemis regrettent qu'elle me rit. C'est, Monsieur, en ce qu'elle m'entendit l'usage de la poésie, et ne sçauroit souffrir que j'employe une demie journée à vostre épithalame. Je le feroy, par Dieu, et si bizearre, et si grotesque, et si esloigné du grand chemin, que possible en seriez-vous aussi estonné, qui nous le sommes, vous et moy, de ce que vous entreprenez.

Vous verriez rouler mes esloges,

Jusques aux champs des Allobroges.

Mais voycy une lettre dans laquelle je vous jure que j'ay desjà esté interrompu plus de fois qu'il n'y a d'articles. Outre qu'à me considérer en chausses et pourpoint, je me trouve de fort-mauvaise taille à fournir à ce divin mystère, ou mestier politique. Pour conclurre donq la matière, je vous donne du meilleur de mon âme tous les souhaits que tout le monde ensemble pourroit contribuer au succès de vostre mariage. Et pour sortir par où je suis entré, n'ayant point de peine à me représenter les excellentes qualitez de Madame, déjà vostre compagne, et de-là Madame, je veux en specifier deux ou trois en rime assaisonnée à la rigueur du temps et vous souhaitter finalement:

---

1. Naam geadresseerde en datum autografisch.

2. Ook in Gedichten 4, p. 66.

³Que sa douce chaleur vous flatte et resjouisse,
Que commode, que souple elle vous obéisse, | 318 |
Qu'elle ne pèse pas sur vos bras; tout de bon,
Qu'elle vous serve en tout de robe de Japon.

Qui est des plus agréables meubles que je cognoisse et à qui pourroit se donner carrière au chant nuptial. La comparaison en seroit plaisante en divers esgards, n'y en eust que celle-cy, que l'entrée en est un peu difficile et la sortie aysée, aveq d'autres remarques d'importance que nous lairrons à la discrétion du bénévole lecteur.

Revenant donq, Monsieur, de vostre lict à la table, je dis la merveilleuse. Je vous assure que Son Altesse se tiendra fort satisfaicte de l'invention, quoyque la matière ou l'ouvrage n'y respondent pas. Au pis aller, la machine servira de modèle, et comme vous dites, d'acheminement à quelque-chose de meilleur. Je m'en figure quelque image, que je voudray ne s'accorder point à l'original. Ainsi nous aurions deux inventions, dont l'une vous plaist par expérience, et l'autre me chastouille, comme mienne, en espérance.

Ne craignez pas que je vous demeure en faulte de recherche de ce que *Hollandus* peut avoir produit au végétales et ⁴minéral. Ma curiosité y va de pair aveq celle de vostre grand amy, et en matière chymique j'ay tousjours faict plus de cas du verd apparent, que du jaulne imaginaire.

Ne craignez pas non plus que nous laissions prier de ce que vous nous offrez d'advis sur la disposition de Son Altesse; au contraire, elle s'en tient grandement vostre redevable. Et voycy pour cest'effect l'entrée de la consulte du collège de médecins où j'ay presidé chez moy. Elle contient la pathologie, qui est pour ceux qui n'entendent pas si bien que le Grec que les articles de leur mariage, la description du mal, ou bien des maulx que Son Altesse souffre. | 319 | Suivront les causes et des remèdes. Cela eust esté trop long à copier soudainement, et trop lourd pour un ordinaire, et je croy que vostre personnage ne prétend de veoir principalement que ce que j'envoye, pour se tenir hors de prejudé.

Je vous recommande, et re-recommende mon petit musicien. Ce que j'y requiers surtout, c'est qu'il entende exactement à chanter sa partie en concert. Outre ce quelque methode et conduite pour la voix; s'il peut un peu toucher le luth, tant mieux. Ainssi il pourroit souvent me servir, sans moy. Autrement je doibs venir en partage du travail aveq le tiorbe et la basse. Répresentez-vous le provençal aveq sa garce. Je m'offre desjà aux dames aveq mon page, pour disposer de nous comme elles souloyent de ce pauvre aveugle, qu'on dit avoir esté roué en grève, au moins en France. Je le plains en tout cas, car cela faict mal esgalement partout *quien tal haze, tal pague*. J'achève donq en Espagnol *y soy por la vida, y antes muerto que mudado*,

de Vuestra Merced muy humilde criado, etc.

À La Haye, le premier de l'an 1646, que Dieu vous doint plein de felicitez.

Vertaling

Aan de heer Beringhen.

1 januari 1646.

Keer terug, Rijn en Rhône, naar uw verste bronnen.
Het is tijd dat de Natuur, verdwaald in haar loop,
Herstelt van haar wanorde, en alles gaat veranderen:
Beringhen en zijn hamstertje durven te trouwen.

---

3. Ook in Gedichten 4, p. 66.

4. <animal>. Zeker een kopieerfout.

Mijn fortuin drukt op mij, als gevolg waarvan mijn vrienden geloven en mijn vijanden het betreuren dat zij mij toelacht. Het gaat erom, mijnheer, dat zij mij het gebruik van de poëzie heeft geleerd en tegelijk niet kon toestaan dat ik een halve dag besteed aan mijn huwelijkszang voor u. Ik zal het toch doen, bij God, en wel zo bizar en zo grotesk, en zo ver verwijderd van het gewone dat u mogelijk even verbaasd zou zijn als wij dat zijn, u en ik, over wat u ⁵onderneemt.

U zou mijn lofzangen voort zien rollen,
Tot aan de velden van de ⁶Allobrogen.

Maar zie hier een brief waarin ik u bezweer dat ik al vaker ben onderbroken dan er lidwoorden in voorkomen. Behalve dat ik mij zie in broek en wambuis, vind ik mij in een slechte vorm om iets te verschaffen voor dit goddelijke mysterie, of politieke vak. Om de zaak af te ronden wens ik u vanuit het beste van mijn ziel al het goede dat de gehele wereld tezamen zou kunnen bijdragen aan het succes van uw huwelijk. En om te vertrekken zoals ik binnen ben gekomen, wil ik, aangezien ik in het geheel geen moeite heb mij de voortreffelijke kwaliteiten van ⁷mevrouw, reeds uw levensgezellin, en daardoor ook mijn vrouw, voor te stellen, er twee of drie in rijm opsommen, gekruid naar de noden des tijds en u tot slot wensen:

Dat haar zachte warmte u vleit en verheugt,
Dat zij u zachtjes en voegzaam gehoorzaamt,
Dat zij uw armen niet bezwaart, in één woord,
Dat zij u dient geheel als Japanse japon.

Wat kan worden gezegd van de aangenaamste meubels die ik ken en waardoor vrij baan kan worden gegeven aan de huwelijkszang. De vergelijking ermee zal in verschillende opzichten aardig zijn, al was het alleen maar in het opzicht dat de binnenkomst wat moeilijk is en het vertrek gemakkelijk, benevens andere belangrijke opmerkingen, die wij overlaten aan de discretie van de welwillende lezer.

Ik wend mij, mijnheer, van uw bed tot uw tafel, die wonderbaarlijke. Ik verzeker u dat Zijne ⁸Hoogheid zeer tevreden zal zijn over de uitvinding, al zijn materiaal en uitwerking niet ermee in overeenstemming. In het slechtste geval zal de machine als model dienen en, zoals u zegt, als aanloop tot iets beters. Ik stel me iets voor in gedachten waarvan ik niet zal willen dat het met het oorspronkelijke overeenstemt. Op die manier hebben wij twee uitvindingen, waarvan de ene u zint uit ervaring, en de andere, als de mijne, mij prikkelt in hoop.

Wees niet bevreesd dat ik in gebreke blijf wat betreft mijn speurtocht naar wat [Isacus] Hollandus over ⁹groenten en ¹⁰mineralen kan hebben geschreven.¹¹ Mijn nieuwsgierigheid ernaar is even groot als die van uw vriend, en wat betreft de chemie heb ik altijd meer waarde gehecht aan tastbaar groen dan aan denkbeeldig geel.

Wees evenmin bevreesd dat wij ons zouden laten bidden aangaande de mening die u ons geeft met betrekking tot de gezondheid van Zijne Hoogheid; integendeel, hij beschouwt zich als schatplichtig aan u, en zie hier tot dit doel het begin van het consult van het college van doktoren dat ik bij mij thuis heb voorgezeten. Het bevat de pathologie, ofwel, voor diegenen die het Grieks minder goed begrijpen dan hun huwelijksvoorwaarden, de beschrijving van de ziekte, of liever de ziekten, waaraan Zijne Hoogheid lijdt. De oorzaken

---

5. Op 9 juli had Huygens nog aan Amalia van Solms geschreven (Worp 4, nr. 4013, p. 171) dat hij een brief van Beringhen had ontvangen (verloren?) waarin deze laatste schreef volstrekt geen trouwplannen te hebben.

6. Gallische volksstam, die in de Romeinse tijd het gebied tussen Rhône en Alpen bewoonde.

7. Anna du Blé.

8. Frederik Hendrik.

9. Isacus Hollandus, *Opera vegetabilia* (Middelburg 1600).

10. Isacus Hollandus, *Mineralia opera* (Middelburg 1600).

11. Huygens had kennelijk Cornelis van Hoghelande te Leiden hierover geschreven (brief verloren), die op 13 januari 1646 moest meedelen dat hij over beide 15de-eeuwse traktaten nog weinig te weten was gekomen (Worp 4, nr. 4246, pp. 271-272).

en de geneeswijzen zullen volgen. Dat zou te lang worden om nu ineens af te schrijven, en te zwaar voor de gewone postdienst, en ik meen dat u in principe slechts dat wenst te zien wat ik u stuur, teneinde onbevooroordeeld te blijven.

Wilt u nog eens en nog eens denken aan mijn kleine musicus? Het is vooral belangrijk dat hij nauwkeurig zijn partij in een ensemble kan zingen. Als hij, behalve dat hij enigmate over een geschoolde zangstem beschikt, ook nog wat luit kan spelen: des te beter. Dan zou hij dikwijls voor mij kunnen werken zonder mij; anders moet ik meedelen in het werk met de theorbe en de baspartij. Stelt u zich voor: de provinciaal met zijn meid. Ik bied mij al aan de dames aan met mijn page, om over ons te beschikken zoals ze gewend zijn van die arme blinde, van wie men, tenminste in Frankrijk, zegt dat hij op de ¹²Place de Grève is geradbraakt. Ik beklag hem in ieder geval, want dat gaat overal even slecht: ^Lloon naar werken.^L Ik besluit dus in het Spaans met ^Ldat ik ben voor altijd, en dat ik liever dood ga dan er iets aan verander,

uw nederige dienaar,^L enz.

Den Haag, 1 januari 1646, welk jaar God u vol geluk moge laten zijn.

---

12. De Place de Grève is een plein in Parijs waar misdadigers werden terechtgesteld.

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN UTRICIA OGLE [UTRECHT]
7 JANUARI 1646
4242

Antwoord op een brief van Utricia Ogle van begin januari 1646 (verloren).

Samenvatting: Huygens dankt Utricia voor haar onverwachte brief. Hij wil graag weer eens zijn composities door haar gezongen horen, maar een verkoudheid zijnerzijds zal een dergelijk samenzijn mogelijk vertragen.

Door William Swann beantwoord op 22 januari 1646 (**4256**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 316: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 17, pp. 13-14: volledig.

— Worp 4, nr. 4242, p. 270: onvolledig (<J'en rencontre ... ces beau habits-là,>), rest samengevat.

Namen: William Swann.

Glossarium: musical (muzikaal); production (muziekstuk); voix (stem).

Transcriptie

À Madame Swann.

¹Madame,

Dans une saison que j'estimoy que vous aviez *much adoe about nothing*, et ne trouveriez point d'intervalle à vous souvenir que je fusse au monde, l'honneur qu'il vous a pleu me faire de m'escrire m'a fort surprins. Mais la cognoissance de vostre bonté naturelle ne me laisse guères durer en cest estonnement. J'en rencontre une autre preuve évidente dans l'approbation que vous daignez donner à de mes productions musicales, et n'ay garde de vous disputer qu'elles vaillent peu, depuis le temps qu'elles sont en vos belles mains, et en ceste excellente gorge, qui est capable de rendre telles les choses les plus mediocres.

Il me tarde bien, Madame, de reveoir mes enfans en ces beaux habits-là, mais un rhume plus opiniastre que jamais, et qui ores me tient par la teste, par le gosier et par le poulmon, me faict quasi apprehender que vous ne veniez plus viste que je ne soye en estat de servir d'ombre à l'esclat de vostre voix. Je me hasteray toutefois de me guérir vers le temps qu'il vous plaira me determiner pour vostre venue. Si Dieu veult que vous fassiez ce voyage-là à troix, nous aurons de quoy nous tenir satisfaits de vostre *much adoe about much*, et j'en donne le plein souhait à Monsieur Swann, après lequel il n'y a personne au monde qui se die aveq plus d'affection et de verité, que moy,

Madame,

vostre très-humble et obéissant serviteur
C. Huygens.

À La Haye, le 7 Janvier 1646.

---

1. Huygens had hier eerst geschreven: <Mademoiselle>.

Vertaling

Aan mevrouw Swann.

Mevrouw,

In een tijd waarvan ik dacht dat u ² L-veel gespin en weinig wol¹ had, en u geen ogenblikje tijd zou vinden om zich te herinneren dat ik ook nog op de wereld ben, heeft de eer die u mij hebt willen bewijzen door mij te schrijven mij danig verrast. Maar mijn kennis van uw natuurlijke goedheid laat mij niet lang in deze verbazing. Ik vind een overtuigend bewijs daarvan in de goedkeuring die u zich verwaardigt te hechten aan sommige van mijn muzikale composities, en ik hoed me ervoor u tegen te spreken [en te zeggen] dat ze weinig waard zijn, sinds zij in het bezit van uw mooie handen zijn gekomen en van uw welluidende keel, die in staat is om de meest middelmatige dingen fraai te doen klinken.

Ik verlang er erg naar, mevrouw, om mijn ³kinderen wéér te zien in deze mooie ⁴kleren, maar een verkoudheid die hardnekkiger is dan ooit, en die mijn hoofd, mijn keel en mijn longen in zijn greep houdt, doet me welhaast vrezen dat uw komst zal plaatsvinden voordat ik in staat zal zijn de schaduw te zijn bij de schittering van uw stem. Ik zal mij in ieder geval haasten beter te zijn tegen de tijd die u zult willen vaststellen voor uw komst. Als God wil dat u deze reis ⁵gedrieën maakt, zullen wij iets hebben om tevreden over te zijn wat betreft uw ⁶ L-veel gespin en zeer veel wol,¹ en ik wens dat volledig toe aan de heer [William] Swann, na wie er niemand is ter wereld die zich met meer toewijding en waarachtigheid noemt dan ik,

mevrouw,

uw nederige en toegewijde dienaar
Constantijn Huygens.

Den Haag, 7 januari 1646.

-
2. Toespeling op Utricia's huwelijksleven?
  3. Huygens' composities.
  4. Utricia's uitvoeringen.
  5. Doelt Huygens hier op een zwangerschap van Utricia?
  6. Vermoedelijk een toespeling op het mogelijk naderende ouderschap van Utricia en William Swann.
-

WILLIAM SWANN (UTRECHT)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
22 JANUARI 1646
4256

Antwoord op Huygens' brief aan Utricia Ogle van 7 januari 1646 (4242).

Samenvatting: Swann spreekt de hoop uit dat Utricia en hij Huygens spoedig weer kunnen ontmoeten. In het postscriptum schrijft Utricia dat zij klavecimbelstukken zal opsturen.

Een mogelijk antwoord van Huygens van februari of begin maart 1646 is verloren gegaan. Swann schreef opnieuw op 25 maart 1646 (4299).

Datering: De datering van deze brief zou vanwege Utrecht als plaats van verzending, eventueel in Oude Stijl kunnen zijn, hetgeen zou overeenkomen met 1 februari 1646 Nieuwe Stijl.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x30cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Swann] nr. 1, p. CCXLIV: volledig.

— Worp 4, nr. 4256, p. 275: onvolledig (<My most humbel ... humble service.>), rest samengevat.

Namen: Frederik Hendrik; Utricia Ogle; Amalia van Solms.

Glossarium: lesson (muziekstuk); verginalls (klavecimbel).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur de Zulekom,

à La Haye.

Sir,

I should bee extreemly troublēt, if I where not assured that my silence you rather will attribute to the want of matter then any forgetfulness in mee. Therefore, all that I can say is that Mrs. Ogle and I are ever your most humbel servants, and wee doe both long and hasten owrselffs to come to The Heage in hoops to see and injoy you and all yours. Beleeve it, Sir, wee shall make it owr onley bussiness, negst having renderet owr duty to Their Hyghnesses, in whose faveur and grace, if wee may bee preserved, it will bee a great addition of that felicity and happinesse, whereof they are the onley founders, and us both in particular oblidge to professe owrselffs to bee and always to remayne,

Sir,

your most humbel and faithfull servants
W. Swann.

Utreght, the 22 of January 1646.

My most humbel service I pray to all the ladeys that tooke in hand the bridegrome, which I confesse I long to see, and to tell them there is ¹'much adoe about nothing.'

---

1. Naar de titel van Shakespeares toneelstuk.

²Sir, I shall by the next send you some fine lessons for the verginalls and hope ere long to come and play them unto you and to assure you of my humble service.

U. Swann.

Vertaling

Aan mijnheer van Zuilichem,

te Den Haag.

Mijnheer,

Ik zou zeer bezorgd zijn als ik er niet zeker van was dat u mijn stilzwijgen eerder toeschrijft aan een gebrek aan nieuws dan aan vergeetachtigheid. Daarom is alles wat ik kan zeggen dat mevrouw [Utricia] Ogle en ik nog steeds uw nederige dienaren zijn en dat wij beiden verlangen om zo spoedig mogelijk naar Den Haag te komen in de hoop u en al de uwen te ontmoeten en dat wij ons daarop verheugen. Geloof het, mijnheer, dat we dat tot onze enige zaak zullen maken, na ons respect te hebben betuigd aan Hunne ³Hoogheden, indien wij in hun gunst en genade behouden mogen blijven, wat een grote vermeerdering van die weldaad en dat geluk zal zijn, waarvan zij de enige grondleggers zijn, hetgeen ons beiden in het bijzonder de verplichting oplegt te zijn en altijd te blijven,

mijnheer,

uw nederige en toegewijde dienaren,
William Swann.

Utrecht, 22 januari 1646.

[PS 1 door William Swann] Ik groet alle vrouwen die zich over de ⁴bruidegom hebben ontfermd, en die ik - ik beken het - verlang te zien om hen te vertellen dat er ⁵'veel gedoe om niets' is.

[PS 2 door Utricia Ogle] Mijnheer, ik zal u met de volgende brief enkele mooie stukken voor het klavecimbel sturen en ik hoop binnen niet al te lange tijd ze in uw aanwezigheid te komen spelen en u te verzekeren van mijn nederige diensten.

Utricia Swann.

---

2. <Sir, I shall ... U. Swann.> in de hand van Utricia Ogle.

3. Frederik Hendrik en Amalia van Solms.

4. Vermoedelijk verwijst Swann hier naar zichzelf.

5. Wil Swann hier zeggen dat er geruchten over hem en Utricia rondgaan, die niet op waarheid berusten?

NICHOLAS LANIER (ANTWERPEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
18 MAART 1646
4295

Samenvatting: Lanier schrijft uit Antwerpen dat zijn vrouw en haar dienstboden zijn beroofd. Hij vraagt ook om een paspoort.

Huygens' antwoord van rond 25 maart 1646 is verloren.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37,: brief (dubbelvel, 23x32cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, p. XXI (n. 1): onvolledig (verschillende fragmenten).

— Worp 4, nr. 4295, p. 289: volledig.

Namen: Anthonie van Dijck; Gaspar Duarte sr.; Frederik Hendrik; Frederik Magnus Rijngraaf van Salm; Elisabeth Lanier; Edward Norgate; Aletheia Talbot (Lady Arundell).

Plaatsen: Brugge; Gent; Sluis.

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur le Chevalier Huijgens, Seigneur van Sulckum, et Secrétaire de Son Excellence le Prince d'Orange,

alla Haye.

Right Honorable Sir,

The common calamitie of our cuntrey and of every one of us in particular (espetially servants of the King) by odd and ill accidents are even become prodigious. The tenth of this ¹present moneth, my poore wife, with hir 2 maydes, beetweene Gand and Bruges, by a partie of Hollands soldiers were pillaged of all they had. She lost 2 trunkes with hir cloaths and all she had. Among others ther was one caried prisoner to Sluce; he was once Sir Antony van Dyke's man. He is releast, and sent me word that he solicted much the Rynegrave for my wive's 2 tronks, telling him that she was a frend and retaynor to Mylady of Arrundell. He would not deliver the trunkes, but promised that if Mylady would writ to him within a fortnight, they should be delivered. I have procured that favour from hir, but dare not presume to importune you for a line to him, not knowing perhaps how it may be too troublesome, or not convene with your more serious affaires. But, Good Sir, (setting all modestie aside) I cannot choose but humbly to intreat your favour for the procuring His Eccelentie's pass for myselfe with 2 casses of payntings, and one servant, to come into Holland, or if this be too much, that I may have such, for the flat, or contribution country. That (by your favour) I may take some breath out of this towne, or rather prison, or denne of theeves (for myselfe was robd returning from France hither), if this favour may be obtayn'd, I most humbly desier. It may be directed for me to Monsieur Dewarte, dwelling in this towne.

Sir, if you shall please to add this to the many favours I have heeretofore received from you, your charetie will putt an eternall obligation uppon me. Thus (above all) most humbly craving pardon for this my boldness, I shall ever remayne,

Right Honorable Sir,

your most humble, affectionate, and obliged servant
Nich. Lanier.

---

1. <present.

Antwerp, this 18th of March, 1646, Stilo Novo.

Vertaling

Aan de heer [Constantijn] Huygens, ridder, heer van Zuilichem en secretaris van Zijne Excellentie de prins van Oranje,

te Den Haag.

Edele heer,

De rampen van allerlei soort die ons land in het algemeen en ons dienaren van de ²koning in het bijzonder overkomen worden steeds veelvuldiger. De 10de van deze maand is mijn arme ³vrouw met haar twee dienststers tussen Gent en Brugge door een groep Hollandse soldaten uitgeschud. Twee koffers met kleren en alles wat ze had werden meegenomen. Eén ⁴man werd gevangen genomen en naar Sluis gebracht; hij heeft vroeger de heer Anthonie van Dyck gediend. Hij is vrijgelaten en heeft mij bericht dat hij een beroep deed op de ⁵Rijngraaf betreffende de twee koffers van mijn vrouw, met het argument dat ze een vriendin en bediende van ⁶Lady Arundell was. Hij wilde de koffers niet afgeven maar beloofde dat ze, als Lady Arundell hem zou schrijven, binnen veertien dagen zouden worden vrijgegeven. Die gunst heb ik van haar gedaan gekregen, maar ik durf u niet lastig te vallen met de vraag of u hem ook nog een briefje wilt schrijven, aangezien ik niet weet of dat bezwaarlijk is of uw serieuze zaken doorkruist. Maar, goede heer, zonder bescheidenheid, uw gunst heb ik beslist nodig voor het verkrijgen van een paspoort van Zijne ⁷Excellentie, voor mijzelf met twee kisten met schilderijen en een bediende, om naar Holland te komen, of, als dat veel gevraagd is, tenminste voor het platteland of voor schatplichtig gebied. Dat ik, als deze gunst wordt verleend, even buiten deze stad, of liever gezegd, gevangenis of dievenpoel (ikzelf werd beroofd tijdens mijn terugkeer van Frankrijk hierheen), kan ademen, is iets waarnaar ik zeer verlang. Het [paspoort] kan worden gestuurd naar de heer [Gaspar] Duarte, die in deze stad woont.

Mijnheer, als u deze gunst kunt toevoegen aan de vele die ik al van u heb ontvangen, zult u een eeuwigdurende verplichting op mij leggen. Boven al vergiffenis vragend voor mijn vrijpostigheid, zal ik altijd blijven,

edele heer,

uw nederige, toegewijde en verplichte dienaar
Nicholas Lanier.

Antwerpen, 18 maart 1646.

---

2. Karel I.
3. Elisabeth Lanier.
4. Edward Norgate?.
5. Frederik I Magnus, Rijngraaf van Salm te Neuviller-sur-Moselle.
6. Aletheia Talbot.
7. Frederik Hendrik.

WILLIAM SWANN (UTRECHT)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
25 MAART 1646
4299

Antwoord op Huygens' brief van februari of begin maart 1646 (verloren).

Samenvatting: Swann zendt enige vellen names [Samuel] Johnson. Utricia verlangt naar Den Haag, speciaal om met Huygens' nieuwe composities kennis te maken. Ze hebben *Confitebor tibi Domine* (*Pathodia* 18) en *Domine Deus meus* (*Pathodia* 4) uitgevoerd in bijzijn van [Edward] Norgate, die tevergeefs Huygens zijn diensten had aangeboden. Zij hopen op nieuws over Laniers komst naar Den Haag.

Bijlage: gedrukte vellen van *Fundamenta physices* (Regius 1646).

Huygens vermoedelijke antwoord van begin april 1646 is verloren gegaan. Swann reageerde daarop op 21 april 1646 (Jonckbloet 1882, [Swann] nr. 3, p. CCXLVI; Worp 4, nr. 4320, pp. 297-298).

Datering: De datering van deze brief zou vanwege Utrecht als plaats van verzending ook Oude Stijl (= 4 april 1646 Nieuwe Stijl) kunnen zijn.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x31cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Swann] nr. 2, p. CCXLV: volledig.

— Worp 4, nr. 4299, p. 245: volledig.

Namen: Samuel Johnson; Karel I (koning van Engeland); Nicholas Lanier; Edward Norgate; Utricia Ogle.

Plaatsen: Breda.

Titels: *Confitebor tibi Domine* (*Pathodia* 18); *Domine Deus meus* (*Pathodia* 4).

Glossarium: accord (accoord); harmoinye (harmonie); organist (organist); voyce (stem).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur le Chevallier Huygens, Seigneur de Zeulekom,

à La Haye.

Sir,

I doe heere send you some more papers from Doctor Jhonson, which newly are come out of the presse, and of the rest you shall not fayle of, as soone as ever they shall come to my hands. Doctor Jhonson is your most humbel servant and will come to kisse your hands befhore his going to Breda. As for Mis Ogle, I have put her into such a longing to see you and yours, especially to bee acquaintet with your newe begotten once, that I beginne to suspect there may bee somethinge more in it then there is in 'much adoe about nothing.'

Sir, yesterday wee have bin in owr devotions with *Confitebor tibi Domine*, etc. and *Domini Deus meus*, and that in the presence of one *Monsieur* Northget, a great lover of musike and a verre good organist, who tells mee has bin twice or trice at your house in hoops to have presentet his humbel service unto you, and for want of other adresse has fayled of that happinesse. Sir, hee is one of the King's servants (clarke of the Signet Office), and one of His Majestie's Heraults, and verre well knowen to Monsieur Laynier, of whose arrivall wee heere doe long to heare, and so to meet with that Harmoinye, which heere I dare promise is in us all, with one accord and voyce, of being,

Sir,

your most humbel and faithfull servant
W. Swann.

Utregh, the 25 of March 1646.

¹Sir, I beseech you accept the most humble service of

Utricia Swann.

Vertaling

Aan de heer Huygens, ridder, heer van Zuilichem,

te Den Haag.

Mijnheer,

Ik zend u hierbij nog enige ²vellen van dr. [Samuel] Johnson, die juist van de pers zijn gekomen, en ik zal niet nalaten de rest te sturen zodra ze mij ter hand zijn gekomen. Dr. Johnson is uw nederige dienaar en zal u de hand komen kussen voordat hij naar Breda gaat. Wat betreft Utricia: ik heb in haar zo'n groot verlangen opgewekt om u en de uwen te zien, en speciaal om kennis te maken met uw nieuwe ³borelingen dat ik begin te geloven dat er meer in zit dan meestal in 'veel gedoe om niets.'

Mijnheer, gisteren hebben wij onze geestelijke plichten vervuld met ⁴*Confitebor tibi Domine* en ⁵*Domine Deus meus*, en dat in tegenwoordigheid van een zekere ⁴heer [Edward] Norgate, een groot muziekliefhebber en een goed orgelspeler, die, zo vertelt hij mij, twee of drie keer aan uw deur is geweest in de hoop u zijn nederige diensten aan te bieden, maar bij gebrek aan verdere aanbevelingen is dat geluk aan hem voorbij gegaan. Mijnheer, hij is een van de dienaren van de ⁶koning, namelijk een klerk van het zegelkantoor en een van de herauten van Zijne ⁷Majesteit, en zeer goed bekend met de heer [Nicholas] Lanier, over wiens komst wij hier verlangend zijn te horen, om aldus elkaar te ontmoeten met die Harmonie die - ik durf het hier te beloven - in ons allen is, met één enkel akkoord en stem, van,

mijnheer,

uw nederige en getrouwe dienaar
William Swann.

Utrecht, 25 maart 1646.

Mijnheer, ik vraag u de vriendelijke groeten te aanvaarden van

Utricia Swann.

---

1. <Sir, I beseech ... Utricia Swann.> in de hand van Utricia Ogle.

2. Het gaat hier vrijwel zeker om vellen of katernen van Henricus Regius' *Fundamenta physices* (Leiden 1646), bij de druk waarvan Johnson betrokken was.

3. Nieuwe stukken voor de *Pathodia*.

4. *Pathodia* 18.

5. *Pathodia* 4.

6. Karel I.

7. Karel I.

NICHOLAS LANIER (ANTWERPEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
3 APRIL 1646
4304

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens van ca. 25 maart 1646.

Samenvatting: Lanier bedankt voor het paspoort en meldt dat de in beslag genomen koffers van zijn vrouw weer terug zijn. Hij is van plan binnenkort naar de Republiek te komen.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 21x30cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, p. XXI (n. 1): onvolledig (<I have promised ... to serve you>, <I hope shortly ... and charitye>).

— Worp 4, nr. 4304, p. 292: volledig.

Namen: Gaspar Duarte sr.; Frederik Hendrik; Beatrice van Hemmema (Lady Oxford); Daniël Seghers; Aletheia Talbot (Lady Arundell); Thomas Willeboirts.

Plaatsen: Engeland; Holland.

Titels: *Pathodia*.

Glossarium: composition (compositie).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur le Chevalier Huijgens, Seigneur de Sulckum, et Secrétaire de Son Excellence le Prince d'Orange,

alla Haye.

Right Honorable Sir,

I have not only received your favourable leter with His Excellencye's pass, but yesterday I had also newes that my wive's two trunks are delivered, and I hope all things safe. Shortly (God willing) I shall wayte upon you, and in person express my inexpressable obligations to you. I have promised to accompanye a great lady of ours that is heere, who is very shortly bound for Holland. This day at her howse, I mett with Father Seagars the paynter, doeing pennance, and bearing that weightye cross His Excellencie sent him in returne of his rare peece of flowers. I would our crosses of England were such. Signor Duarte humbly kisses your handes, and is glad of anny occasion to serve you. By this meanes Monsieur Willeboirts may take his pleasure of Mylady of Oxforde. I hope shortly to be an admirer and partaker of your harmonious, excellent compositions, as I am of your favours and charetye, that hath eternaly obliged me to be,

Right Honorable Sir,

your humblest, affectionate and most obliged servant
Nich. Lanier.

Antwerp, this 3^d of April, 1646.

Vertaling

Aan de heer [Constantijn] Huygens, ridder, heer van Zuilichem, en secretaris van Zijne Excellentie de prins van Oranje,

te Den Haag.

Edele heer,

Ik heb niet alleen uw vriendelijke brief ontvangen, met de pas van Zijne ¹Excellentie, maar gisteren kreeg ik ook het nieuws binnen dat de twee koffers van mijn vrouw zijn teruggegeven; naar ik hoop is alles nu in orde. Binnenkort zal ik, als God het wil, u opzoeken, en hoogstpersoonlijk mijn onuitsprekelijke verplichtingen jegens u uitspreken. Ik heb aan ²een van onze belangrijke dames hier, die zeer spoedig op weg zal zijn naar Holland, beloofd dat ik haar zal vergezellen. Vandaag heb ik bij haar thuis pater [Daniël] Seghers, de schilder, ontmoet, in boetedoening, met het ³kruis dat hij heeft ontvangen van Zijne Excellentie voor zijn bijzondere ⁴stuk met bloemen. Ik zou wensen dat in Engeland de kruizen zo waren. De heer [Gaspar] Duarte kust u nederig de handen en is blij met iedere gelegenheid om u te dienen. Op deze wijze kan de heer [Thomas] Willeboirts ook zijn behagen scheppen in ⁵Lady Oxford. Binnenkort hoop ik uw harmonieuze en prachtige ⁶composities te kunnen bewonderen en erin te kunnen deelnemen, zoals ik dat doe met uw welwillendheid en goedheid, die mij voor eeuwig heeft verplicht te zijn,

edele heer,

uw nederige, toegewijde en gehoorzame dienaar
Nicholas Lanier.

Antwerpen, 3 april 1646.

---

1. Frederik Hendrik.

2. Aletheia Talbot (Lady Arundell)?

3. Zie Huygens' gedichten over deze schenking: 'Ad patres Jesuitas, in cruce auream Danieli Seghero ab Auracio Principe dono missam,' 17 januari - 2 maart 1646 (Gedichten 4, pp. 74-75), 'In eandem,' 18 januari 1646 (Gedichten 4, p. 78), vertaald als 'Gaet, onbehangen boom,' 5 maart 1646 (Gedichten 4, p. 75) en 'In eandem,' 18 januari 1646 (p. 68).

4. *Mariabeeld in een kring van bloemen*; met de bloemen door Seghers, het Mariabeeld door Willeboirts (Mauritshuis, Inv. 256). <<? Zie Gelder 1949b, p. 42.

5. Beatrice van Hemmema.

6. Uit de *Pathodia*?

JACOB VAN EYCK [UTRECHT]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
APRIL 1646
4310

Samenvatting: Van Eyck vraagt Huygens of het toegestaan is een vicarie te Wijk bij Duurstede, die prins Maurits hem had geschonken, te verkopen. Tevens vraagt hij of hij in aanmerking zou kunnen komen voor een andere vicarie.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Datering: De dag is niet ingevuld.

Primaire bron Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug 37: brief (dubbelvel, 21x32cm, ab | d; apograaf).

Vroegere uitgaven: Unger 1883, [Jacob van Eyck] nr. 2, pp. 103-104: volledig.

—Worp 4, nr. 4310, p. 294: samenvatting.

Namen: Frederik Hendrik; Maurits; Cornelis [?] van der Mijle; Claude de Senerpont (heer van La Vacquerie).

Plaatsen: Lekdijk; Wijk-bij-Duurstede.

Transcriptie

Edelen Erentfesten Hoochgeleerden Heere Constantinus Hugens, Ridder, Secretarius van Zijn Hoocheijt, Here tot Zuylichem, etc.,

in 's-Gravenhaghe.

Per couvert.

À dii ¹.. April 1646, in Utrecht, *Stilo Antiquo*.

Monsieur mon couzijn,

Ick en can niet naerlaten U.Ed. mitsdesen eenige molestie aen te doen, alhoewell ick 'tzelve niet en meriteere. Doch, bekent zijnde U.Ed. goede genegentheijt t'mijnwaerts als in veelen voor desen bevonden hebbende, gebruijcke de stouticheijt. Soo ist zulcx, dat mijn ten tijden van Zijn Princelijcke Excellentie Mauritius hoochloffelijcker memorie bij den zelven vereert is zekere vicarije ofte geestelijcke benefitie, wanneer een van dien quame te vervallen. Ende hebbe derhalve genoten een vicarije gefundeert in de Kercke tot Wijck te Duersteden, monterende jaerlijks hondert-vijftich gulden, waeraff moet gaen, soo tot behoeft van de Predicante als Leckendijck ende andere ongelden, de somme van veertich gulden, zoodat ick jaerlijcks geniete zijver 110 gulden, voor welcke vicarije mijn gelt geboden wordt, ingevall ick d'selve soude willen affstaen. 't Welck ick niet en begeere te doen sonder met U.Ed. daerover gedelibereert hebbende 't advijs te verwachten. Want terwijlen mijn 'tselve van Zijn voornoemde Princelijcke [Excellentie] hoochloffelijcke memorie vereert is, wete niet ofte 't selve met goet fatsoen soude mogen geschieden. Soo en can ick niet naerlaten U.Ed. midts desen te belasten, vrindelijck versoeckende mijn dese groote stouticheijt te excuseren, ende hierinne te raden, ofte ick 't selve met bequaemheijt soude mogen doen. Als oock gelijk verhaelt dat mijn vereert was zekere vicarije (ofte geestelijk benefitie). Ende eer ick de voornoemde vicarije genote, twee geestelijcke benefitiën zijn vergeven geweest, die Zijn Princelijcke Excellentie voornoemt belieft heeft te geven aen andere personen, als te weten aen den heer Van der Mijlen ende La Vacrije, sonder nochtans mijn, daerop deselve hadde behooren te succederen als 't expectatieff daarvan hebbende volgens 't appointement op 't request nae mijn beste onthoudt is luidende, daermede gebeneficeert te hebben. Soo soude well ernstelijck niet min mijn vrindelijck van U.Ed. versoecken te weten, oft niet mogelijk en ware bij Zijn Princelijcke Hoocheijt alsnu te versoecken een expectatieff van zekere geestelijck benefitie die der soude mogen comen te vervallen; 't waer

---

1. De dag is niet ingevuld.

dan omme mondelinghe met Zijn Princelijcke Hoocheijt daarvan te spreken ofte door andere middelen, soo U.Ed. goeden raedt dat zelve best bevinden soude te behooren. Edoch, daer mochte well zooveell persoonen wesen die met diergelijcke expectativen versien waren ende voor mosten gaen, dat voor mijn geen appaentie van voordeell te verwachten en ware, dat U.Ed. best bekend is. Zoo waer 't in sulcken gevall onnodich moeijten daeromme te doen, doch anders zijnde, zoude mijn sonderlinge aengenaem wesen sulckx te | verte | | b | connen verwerven. Alsdan soude well begeeren dese mijne vicarije te veraliëneren ende de penningen daervan procederende te beleggen, omme bij ouderdom, gelijk ick algereets beginne te vernemen, als in siekten ofte andere inconveniënten, te mogen gebruijcken. Op all 't welck voorseijd is, versoecke dat mijn de eere belieft te doen, ende U.Ed. advijs daerop te laten weten, ende te excuseren mijne groote stouticheijt alsoock of't zaeck waer dat ick mijn in't schrijven ergens mochte vergrepen hebben, 'tzelve mijne misverstandicheijt toe te eijgenen. Verhope de gelegentheijt noch te sullen becomen omme enichsints, tenminsten sooveell mogelijk is, te mogen recompenseeren dese ende andere voorgaende genomene moeijten ende onlusten waermede ick U.Ed. soo menichmaell gemolesteert ende U.Ed. zoo geerne gedaen hebt. Hiermede eijndende, bevele U.Ed. met desselffs familie in de genade des Heeren, ende van herten seer gegroet door, ofte utten naem van,

U.Ed. geaffectioneerde neef ende dienaer
Jacob van Eijck.

Vertaling

Aan de edele heer Constantijn Huygens, ridder, heer van Zuilichem, secretaris van Zijne Hoogheid [de prins van Oranje],

te Den Haag.

Mijnheer mijn neef,

Ik moet uw aandacht vragen, ook al verdien ik die niet. Maar omdat u mij al vaker hebt geholpen, neem ik de vrijheid. Wijlen prins Maurits heeft mij met een vicarie begiftigd, gefundeerd in de kerk van Wijk bij Duurstede, die *f* 150 per jaar opbrengt, maar waar *f* 40 afgaat, zowel voor predikant als voor de Lekdijk en andere onkosten, zodat er per jaar *f* 10 overblijft. Voor deze vicarie wordt nu geld geboden, als ik die wil verkopen. Maar dit wil ik niet doen zonder uw advies te hebben ingewonnen. Want ik weet niet of ik deze met goed fatsoen kan verkopen, aangezien die mij door wijlen prins Maurits is geschonken. Ik moet u dus advies vragen, of ik dit wel of niet mag doen. Bovendien, toen ik de vicarie verkreeg, heeft wijlen de prins er eerst twee aan anderen vergeven, nl. aan de heer [Cornelis?] Van der Mijlen en aan de ²heer van La Vacquerie, zonder die aan mij ten goede te laten komen, hoewel dat volgens de afspraken zou moeten. Ik zou u nu willen vragen of Zijne ³Hoogheid mij een andere beneficie in het vooruitzicht kan stellen; u zou Zijne Hoogheid daarover mondeling kunnen aanspreken, of een andere weg volgen, naar het u goed dunkt. Maar misschien hebben wel zoveel personen toezeggingen gekregen, dat er voor mij geen voordeel valt te behalen. In dat geval is het niet nodig enige moeite te doen, maar als dat niet zo is, zou ik het op prijs stellen een beneficie te kunnen verwerven. Ik zou dan de huidige vicarie willen afstoten en de opbrengsten willen beleggen, om die bij de ouderdom die ik reeds voel naderen, bij ziekten of anderszins, te kunnen gebruiken. Laat mij weten wat uw oordeel is en vergeef mij mijn vrijpostigheid. Ik hoop ooit nog eens iets voor u terug te kunnen doen, voor deze en eerdere zaken waarmee ik u lastig heb gevallen. Tenslotte beveel ik u en uw familie aan in Gods genade, en wordt u gegroet door, of uit naam van,

uw toegewijde neef en dienaar
Jacob van Eyck.

---

2. Claude de Senerpont.
3. Frederik Hendrik.

WILLIAM SWANN (BREDA)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
21 APRIL 1646
4320

Vermoedelijk het antwoord op een brief van Huygens van begin april 1646.

Samenvatting: Swann schrijft blij te zijn met het nieuws van Laniers komst naar Den Haag. Door de lente en de zingende nachtegaal vergeet hij bijna de Haagse genoegens.

Vermoedelijk verstuurt samen met Renesse's brief aan Huygens van 25 april 1646 (Worp 4, nr. 4322, p. 299). Door Huygens ontvangen op 11 mei 1646 uit handen van een bekende van Swann, mogelijk Christiaan Losecate.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 21x31cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Swann] nr. 3, p. CCXLVI: volledig.

— Worp 4, nr. 4320, pp. 297-298: samenvatting.

Namen: Constantia Huygens; Geertruida Huygens; Susanna Huygens; Nicholas Lanier; Christiaan Losecate; Utricia Ogle.

Glossarium: musyk (muziek).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur le Chevallier Huijgens, Seigneur de Zulekom,

à La Haye.

---

¹Sir,

I am glad to heare of Monsieur Laynier's comming to The Heage, which increases the more (if possibel it may) both your scoller's and her servant's desire to bee with you, to practise and learne that from her master shee so long has longed for. In the meanwhile, I am come hither to Breda, about my bussines and what progresse owr musyk has heere, this whorthy bearer can tell. Onley I'l say: *sey werken der geweldig tegen*, but they will make somethinge of it, at last having especially obtained (and that by your assistance) so good a beginning and encouragement for it.

Jet, for my particular, I can but solace myselfe with the memory and repetition of what I have heard formerly, beseids the imagination that answer can bee from that windowe where both (as it where) the Captayne and Lady are burning with one equal fyre. Sir, these my thoughts are accompagnied (being at this present in the castel heere upon the guard) onley by the sweet and harmlesse nighthale, which with the spring, I confesse, adds to this place such sweetness and deligth that it would make one forgett to bee either à Heage or any pleasure beseids. But, that in mee your compagney has made such deepe impression of true pleasure and deligth, that nothing else can seduce mee from that beleefe, which therefore is wisht and longt for more from him then any, that is and ever must remayne,

Sir,

your most humbel and obligdet servant
W. Swann.

---

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 11 Maji 1646>.

From Breda Castel, the morning being the 21 of Aprill.

My most humbel service I pray to Madame de Willems and Doublett, with sweet Sussye. I hoope shortly to heare of Monsieur Laynier's arrivall.

Vertaling

Aan de heer [Constantijn] Huygens, ridder, heer van Zuilichem,

te Den Haag.

Mijnheer,

Ik ben blij te horen dat de heer [Nicholas] Lanier naar Den Haag zal komen, hetgeen de wens versterkt van zowel uw ²leerling als haar ³dienaar om bij u te zijn, om met u te oefenen en datgene te leren van haar meester, waarnaar zij zo zeer heeft verlangd. ⁴Brenger dezès kan u inmiddels vertellen over mijn zaken sinds ik hier in Breda ben, en over de vooruitgang van onze ⁵muziek hier. Ik zeg alleen: ⁶‘Zij doen geweldig hun best,’⁷ maar ze zullen er iets van maken, aangezien ze tenminste (door uw hulp) een goed begin en aanmoediging hebben gekregen.

Toch, wat mijzelf betreft, moet ik mij troosten met de herinnering en de [innerlijke] herhaling van wat ik eerder heb gehoord, met daarbij de verbeelding die het antwoord kan zijn van dat venster, waar zowel (als het ware) de ⁸kapitein als de ⁹vrouw branden met hetzelfde vuur. Mijnheer, deze gedachten worden begeleid (ik sta hier op wacht in het kasteel) door het zoete gezang van de nachtegaal, die (ik geef het toe) samen met de lente een bijzondere zoetheid en heerlijkheid aan deze plaats geeft, die de Haagse, zo niet alle andere genoegens bijna doet vergeten. Maar uw gezelschap, dat op mij zo’n diepe indruk heeft gemaakt van werkelijk plezier en genoeg dat niets mij van die overtuiging kan afhouden, is het vurigste verlangen, meer dan van wie ook, van hem, die is en altijd zal blijven,

mijnheer,

uw nederige en verplichte dienaar
William Swann.

Kasteel Breda, ‘s-morgens, 21 april [1646].

Breng mijn groeten over aan de dames ⁸Wilhem en ⁹Doublet en de lieve Susanna [Huygens]. Ik hoop binnenkort over Laniers komst te horen.

---

2. Utricia Ogle.

3. William Swann.

4. Christiaan Losecate? Losecate was van 1638 tot 1666 predikant te Breda. Blijkens een brief van Lodewijk Gerard van Renesse aan Huygens van 7 april 1646 (Worp 4, nr. 4307, p. 293) zou hij in april 1646 naar Den Haag gaan.

5. Dit zou te maken kunnen hebben met de voorbereidingen van de muzikale opluistering van de opening van het Oranje-College te Breda door leden van de rederijderskamer Vreuchdendael. Het stadsbestuur zegde op 23 juli 1646 een bedrag van f 120 toe aan de rederijders in verband met de onkosten hiervoor. (*Bouwsteenen* 2 (1872-1874), p. 209.) Het verband is echter onzeker.

6. Swann.

7. Utricia.

8. Constantia Huygens, echtgenote van David de Wilhem.

9. Geertruida Huygens, echtgenote van Philips Doublet.

NICHOLAS TASSIN (PARIJS)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
5 MEI 1646
4332

Antwoord op Huygens' brief aan Tassin van 21 april 1646 (verloren).

Samenvatting: Tassin meldt de ontvangst van negen Latijnse liederen [psalmen] van Huygens, die hij op instigatie van Mersenne heeft overhandigd aan Ballard. Deze zal erover spreken met Jean-Baptist Boësset, welke laatste ook de drukproeven zal corrigeren.

Bijlage: Bericht aan de Raad van de Prins.

Over een direct antwoord van Huygens is niets bekend. Mogelijk schreef Tassin op 20 mei 1646 opnieuw aan Huygens (brief verloren?), tegelijk met Thomas Gobert (4356), en wellicht met het voorstel dat deze laatste zou optreden als begeleider van het drukproces van Huygens' *Pathodia*.

Vanaf 1639 had Huygens zich toegelegd op de compositie van Italiaanse en Franse airs, voor een zangstem met luit- of basso continuobegeleiding. Later werden daar zettingen van psalmtekstfragmenten uit de Latijnse Vulgaat aan toegevoegd. Begin 1646 was er kennelijk genoeg gereed om aan uitgave te denken, om welke reden hij zich via Tassin en Mersenne wendde tot Jean-Baptist Boësset, de zoon van de inmiddels overleden Antoine Boësset, om het drukproces van het werk bij de Parijse drukken Robert Ballard te begeleiden. De begeleiding van de uitgave zou echter in handen komen van Thomas Gobert. Huygens koos de naam *Pathodia sacra et profana* voor deze vrij ongewone bundeling van geestelijke en wereldlijke liederen.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 16x22cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, pp. CCLIX-CCLX: volledig.

- Worp 4, nr. 4332, p. 303: volledig.
- Waard 14, nr. 1468, pp. 265-266: onvolledig (<Monsieur, J'ay reçu ... Muzicque du Roy.>).

Namen: Robert Ballard; Jean-Baptiste Boësset; Godefroy-Louis d'Estrades; Frederik Hendrik; Marin Mersenne; Johan van Santen.

Plaats: Orange.

Titel: *Pathodia*.

Glossarium: air (lied); muzicque (muziek).

Transcriptie

Monsieur,

J'ay receu vostre lettre du 21e du courant avec l'incluse pour Monsieur d'Estrade, que j'ay rendue en main propre, et les neuf exemplaires de voz airs Latins, lesquels, selon l'ordre de Monsieur Mersenne, j'ay delivrez à Monsieur Ballard qui en doit demain ou Lundy communiquer avec Monsieur Boisset, Chef de la Muzicque du Roy. Je me doibs trouver à ceste conférence. Je vous proteste qu'ilz sont raviz de ce travail. Ledit Sieur Boisset doit tenir la main et faire la correction de l'impression. Ilz trouvent vostre ordre fort beau qu'ilz suivront de point en point; j'espère qu'en recevrez du contentement. Je vous manderay à l'ordinaire prochain ce que nous y aurons avancé, et demeureray,

Monsieur,

vostre très-humble et très-affectionné serviteur
Tassin.

De Paris, le 5e May 1646.

J'envoie, ainsy que verrez, à Messieurs du Conseil de Son Altesse coppie du dernier arrest que j'ay obtenu pour les privilège[s] et exemptions des subjetz d'Orenge[s] pour les entrées et sorties des marchandises. J'en ay aultant envoyé à Monsieur van Zenten pour les signifier sur les lieux aux fermiers des traittés foraines.

Vertaling

Mijnheer,

Ik heb uw ¹brief van de 21ste [april 1646] ontvangen, met de ingesloten ²brief voor de heer [Godefroy] d'Estrades, die ik op de juiste plek heb bezorgd, en de negen Latijnse ³liederen van uw hand, die ik op aanraden van de heer [Marin] Mersenne heb afgegeven aan de heer [Robert] Ballard, die er op zijn beurt ⁴morgen of maandag over zal spreken met de heer [Jean-Baptiste] Boësset, hoofd van de muziek van de kamer van de koning. Ik moet bij deze bespreking aanwezig zijn. Ik verzeker u dat ze verrukt zijn van deze opdracht. Genoemde heer Boësset zal er over waken en de drukproefcorrecties voor zijn rekening nemen. Zij vinden uw indeling heel mooi en zullen die nauwkeurig volgen. Ik hoop dat u er tevreden over zult zijn. Ik zal u met de eerstvolgende gewone postdienst ⁵melden wat wij erover zullen hebben afgesproken, en zal blijven,

mijnheer,

uw nederige en toegewijde dienaar
[Nicholas] Tassin.

Parijs, 5 mei 646.

Ik stuur, zoals u ziet, aan de heren van de Raad van Zijne ⁶Hoogheid een kopie van het laatste besluit dat ik heb verkregen aangaande de privileges en vrijstellingen voor de inwoners van Orange, wat betreft de import en de export van goederen. Ik heb er ook een gestuurd aan de heer Johan van Santen om ze ter plekke te laten zien aan hen die buitenlandse contracten sluiten.

---

1. Huygens aan Tassin, 21 april 1646 (verloren). Vermoedelijk schreef Huygens op dezelfde dag ook aan Gobert en Mersenne.
2. Huygens aan D'Estrades, 21 april 1646 (verloren). Wél bewaard is een brief van Huygens aan D'Estrades van 7 mei 1646 (Worp 4, nr. 4335, p. 304), die overigens op geen enkele manier naar een brief van enkele weken eerder lijkt te verwijzen.
3. Voor de *Pathodia*.
4. Zondag 6 of maandag 7 mei 1646.
5. Wellicht werd dit de veronderstelde brief van Tassin van 20 mei 1646.
6. Frederik Hendrik.

JOHN OGLE (UTRECHT)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
14 MEI [1646]
4345

Samenvatting: Ogle prijst Huygens' veelzijdige ontwikkeling en beschouwt hem als hét voorbeeld van al het verhevene dat in een mens kan zijn, waaronder 'the true meaning of mirth, musyck and poetry.'

Huygens' antwoord van eind mei 1646 is verloren gegaan. Ogle antwoordde daarop op 2 juni 1646 (4368).

Datering: De brief mist het jaartal in de datering. De inhoud en de verwantschap van de openingszin met die van Ogle's brief van 2 juni 1646 (4368) maken 1646 aannemelijk. De datum zou Oude Stijl (= 24 mei 1646 Nieuwe Stijl) kunnen zijn.

Primaire bron: Londen, Brit. Libr., Ms. Add. 15903, fols. 123-124: brief (dubbelvel, [nu twee enkelvellen], 20x30,5cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4345, p. 307: samenvatting.

Glossarium: musick (muziek).

Transcriptie

Aen Mijnheer

Mijnheer van Zuylecom,

in Den Haghe.

Sir,

You will certainly with the more willingnes excuse this impertinent freedome, if I assure you it proceedes from a minde no less full fraught with wonder at the variety of those excellencies Heaven and Nature have bestowed on you, then love and esteeme of those civilities wherewith I must acknowledg myself to be very much obligd. It might seeme a complement (if all the knowing world did not beare witnes with me) to tell you that what all the maisters of arts and sciences have propounded to us in praecept, you have recollected in yourself, and farther enforced on us by your example. If I would prove the admirable influence of learning, and the incomparable benefits it brings to the mindes of men, with many of our greate naturall wits doe saeme to contest against, slighting all other improvements but what they derive from the stock of their owne common sens; if I would declare what reason hath borrowed from nature, what like a good huswife shee hath spunn out of her owne bowells in the matter of laws, and policy; if I would tell the world the secret plots which the starrs conspire together, what language it is that nature speaks voluntarily, and what when forc't, and constrained by fier; how the ways of true honour are to be trac't; what it is that maintaines the quick returns of courtesy, and wit; what the mysteries of pleasure are, the sweat straines and lulling relishes of it; the delightfull propositions of an active phansy and warme braine; what the true meaning of mirth, musick | 123v | and poetry is, and how to use them without extravagance, by an antidote of vertue against inordinate passions; I would hold forth your person, and conversation, where they would find a compendious demonstration of what many voluminous authours would never be able to impose as practicall, though perhaps they might in ordre to speculation upon their faiths. All these, Sir, either stand open in your practy or you have the key to let them out by your reasoning and discourse. And since I have taken upon me the priviledg thus freely to let you understand my apprehension of these truths, it will be superfluous to add any farther expression of my just value and esteeme. And therefore I onely engage you to beleeve that I beleeve what I profess. And by this meanes you will best know how much I must needes be,

Sir,

your most humble and faithfull servant
John Ogle.

Utrecht, May 14.

Vertaling

Aan de [heer Constantijn Huygens], heer van Zuilichem,

te Den Haag

Mijnheer,

U zult mijn vrijpostigheid des te eerder excuseren als ik u verzeker dat die voortkomt uit een intense bewondering voor de verscheidenheid van begaafdheden waarmee de Hemel en de Natuur u hebben gezegend, een bewondering die gepaard gaat met waardering voor uw vriendelijkheden jegens mij en uw hulp, waardoor ik mij in bijzondere mate tegenover u verplicht voel. Als de rest van de beschaafde wereld niet mijn getuige was, zou het een loos compliment lijken u te zeggen dat u alles wat de meesters van de kunsten en wetenschappen ons hebben geleerd in u hebt opgenomen en door uw voorbeeld aan ons hebt overgedragen. Als ik de gunstige invloed van geestelijke ontwikkeling moest aantonen en de oneindige voordelen die die ontwikkeling met zich meebrengt voor de menselijke geest, waarmee vele van onze natuurlijke neigingen schijnen te moeten strijden, waarbij alle vooruitgang teniet wordt gedaan behalve dan wat ze aan hun eigen gezond verstand ontleen; als ik zou moeten verklaren wat de Rede ontleend heeft aan de Natuur, wat die als een goede huisvrouw uit haar eigen bollen wol heeft gesponnen op het gebied van wetten en bestuur; als ik de wereld de geheime intriges zou moeten vertellen die de sterren beramen, welke taal de Natuur vrijuit spreekt en welke onder dwang of als gevolg van vrees; hoe de manieren van werkelijke eer herkend kunnen worden; hoe een hoffelijkheid en *bon mot* naar voren worden gebracht; welke de geheimen van het genoeg zijn, de zoete spanning en ontspanning daarvan; welke de schitterende produkten zijn van een creatieve fantasie en een gevoelig brein; welke de ware betekenis is van spel, muziek en dichtkunst, en hoe die moeten worden gebruikt zonder overmaat, met een tegengif van deugd tegen ongepaste emoties; dan zou ik uw persoon en uw omgang naar voren brengen, waarin eenieder een beknopte demonstratie zou vinden van hetgeen vele wijdlopijge schrijvers in al hun werken niet zouden kunnen laten zien, al zouden ze overpeinzingen over hun opvattingen te berde brengen. Dit alles, mijnheer, staat tot uw directe beschikking of u kunt het door uw redeneringen en verhandelingen openbaren. En aangezien ik de vrijheid heb genomen mijn begrip van deze waarheden vrijelijk tegen u te uiten, is het overbodig hieraan nog verdere uitdrukkingen van mijn achting toe te voegen. En daarom vraag ik u slechts te geloven dat ik meen wat ik hier heb gezegd. En hierdoor zult u beter dan hoe dan ook weten hoezeer ik noodzakelijk moet zijn,

mijnheer,

uw nederige en getrouwe dienaar
John Ogle.

Utrecht, 14 mei [1646].

THOMAS GOBERT [PARIJS]
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
20 MEI 1646
4356

Goberts eerste brief aan Huygens, antwoord op een verloren gegane brief van Huygens van vermoedelijk 21 april 1646. De bewaard gebleven versie is echter vermoedelijk slechts een deel van de oorspronkelijke brief.

Samenvatting: Gobert looft Huygens vanwege zijn psalmcomposities [voor de *Pathodia*]. Ze zouden zonder meer kunnen doorgaan voor de produkten van een professioneel musicus.

Bijlage: ‘Petites observations’ (Gobert) ?

Vermoedelijk verstuurd met een verloren gegane brief van Tassin aan Huygens. Huygens’ antwoord, vermoedelijk van juni 1646, vergezeld van een memorandum (‘memoyre’) en notities (‘nottes’) als reactie op Gobert’s opmerkingen (‘petites observations’), is verloren gegaan; Gobert reageerde daarop op 13 juli 1646 (4402).

Primaire bron: *Pathodia*, exemplaar Den Haag, Kon. Bibl., 341 A 37, op een blad ingebonden vóórin het boek: later afschrift na ontvangst (apograaf). Het afschrift lijkt onvolledig.

Vroegere uitgaven: Heije 1872, p. 21: volledig.

— Jonckbloet 1882, [Gobert] nr. 2, p. CCVII: volledig.

— Worp 4, nr. 4356, p. 312: volledig.

Naam: Lodewijk XIV.

Plaatsen: Frankrijk; Italië.

Titel: *Pathodia*.

Glossarium: chant (gezang); chanter (zingen); chorde (toon[hoogte]); dissonance (dissonant); lettre (tekst); pseume (psalm).

Transcriptie

Copie.

Le Sieur Gobert, Maistre de la Chapelle du Roy Très-Chrestien.

20 May 1646.

Monsieur,

Je me resens infiniment honoré de celle qu’il vous a pleu m’escire, laquelle me donne occasion de vous tesmoigner moy-mesme, que j’ay eu grand contentement à chanter et considérer vos beaux pseumes, pleins de belles chordes et beaux chants, avec belle expression et scantion de la lettre, où les dissonances sont parfaitement bien recherchées et employées, en sorte que l’on peut asseurer qu’en France ou en Italie on ne peut point trouver une plus belle manière. Ils sont propres à toucher et esmouvoir les passions, estans bien executés. Les plus intelligens qui les verront et qui ignorent vos qualités, ne les prendront jamais pour de productions de vos divertissements, mais plustost d’une méditation sérieuse. Ce sont mes sentiments, Monsieur, que je tesmoigneray tousjours partout, n’ignorant point vos universelles et rares qualités, qui ont fait cognoistre vostre nom partout, et qui sera desormais en particulier honneur à nos practisiens et renouvelés parmy la conversation de beaucoup de gens d’honneur, etc.

Vertaling

De heer Gobert, kapelmeester van Zijne Allerchristelijkste Majesteit.

20 mei 1646.

Mijnheer,

Ik voel mij oneindig vereerd met de brief die u mij hebt willen schrijven, hetgeen mij gelegenheid geeft om zelf aan u te betuigen dat ik er een groot genoegen aan heb beleefd om uw mooie ¹psalmen te zingen en mij ermee bezig te houden, vol met mooie tonen en melodieën, met een schone expressie en declamatie van de tekst, waar de dissonanten zeer goed zijn uitgedacht en uitgewerkt, zodat men met stelligheid kan beweren dat men noch in Frankrijk noch in Italië een betere manier kan vinden. Uw psalmen zijn in staat om te ontroeren en de hartstochten in beweging te brengen, wanneer ze goed worden uitgevoerd. De meest terzake kundigen die ze onder ogen krijgen en die uw kwaliteiten niet kennen, zullen ze nooit houden voor werken die u voor uw genoegen hebt gemaakt, maar zullen ze eerder beschouwen als het resultaat van ²serieuze overwegingen. Dit is mijn opvatting, mijnheer, die ik altijd en overal zal uitdragen, wetende van uw universele en bijzondere kwaliteiten, die uw naam overal bekendheid hebben verschaft, [uw naam] die voortaan door onze musici bijzonder zal worden geëerd, en die steeds opnieuw zal worden genoemd in de conversatie van vele aanzienlijke personen, enz.

---

1. Voor de *Pathodia*.

2. Dat wil zeggen, beroepsmatige.

JOHN OGLE (UTRECHT)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
2 JUNI 1646
4368

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens van eind mei 1646.

Samenvatting: Ogle looft Huygens om zijn grote geest en zou zich gelukkig prijzen indien Huygens van zijn diensten gebruik zou willen maken.

Huygens' antwoord is verloren gegaan. Ogle reageerde erop op 20 augustus 1646 (**4428A**).

Datering: De datum zou ook Oude Stijl (= 12 juni 1646 Nieuwe Stijl) kunnen zijn.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 16x21cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4368, p. 316: samenvatting.

Transcriptie

For Sir Constantine Hughens.

These with my service.

Sir,

You will the more readily excuse this impertinence, if you please to consider it as an effect of your owne civilityes, wherein you have so happy a way of declaring yourself that you as much exceede all expressions of that kinde I have met with in other men, as demonstration doth phansy, or reall performance meere pretence. I know not wheither the present weaknes I finde in my body will allow me the enjoiment of that faelicity I propounded to my minde in applying myself to all occasions that might tend to your service this yeare in the field. If I should be thus depriv'd (as I hope I shall not), you may ease this misfortune by givving me some assurance of your faith in my inclinations which, I promise you, shall be constantly bent to respect your person, and love your genius. I will in my unhappy absence make it my study how to raise my spirits to such an height as they may onely thence at my returne take a view of those those sublime thoghts you have already within your reach. Seriously Sir, thogh I finde myself at a very farr distance, there is no man [who] loves to looke toward such blessings more then myself. I aemulate them in you, yet, so as to wish you long continuance with much improvement of them, I could desire I were a subject fit for your commands as well as your courtesies. T'is a strange advantage that you not onely have the nature within but the very art of obliging without you. T'is sufficient for me that I owne my acknowledgments from so worthy an hand.

Sir,

your most humble servant
John Ogle.

Utrecht, June 2^d, 1646.

Vertaling

Aan de heer Constantijn Huygens.

Deze met mijn diensten.

Mijnheer,

U zult deze impertinentie des te gemakkelijker verontschuldigen, naarmate u die meer zult willen beschouwen als een uitvloeisel van uw eigen wellevendheid, waardoor u zich zo treffend kunt uitspreken dat u alle uitdrukkingen ervan, die ik ooit bij andere mensen heb aangetroffen, evenveel overstijgt als het aantoonbare de fantasie, of het werkelijk laten zien de pure pretentie. Ik weet niet of de lichaamszwakte die ik momenteel heb, mij het geluk zal toestaan dat ik mij in het vooruitzicht had gesteld, namelijk mij dit jaar te velde te richten op alle gelegenheden waarin ik u van dienst kan zijn. Als ik hiervan om deze reden verstoken zou blijven, hetgeen ik niet hoop, zou u dit ongeluk iets kunnen verzachten door mij op de een of andere manier te verzekeren van uw vertrouwen in mijn voornemens, die, zoals ik u beloof, voortdurend gericht zullen zijn op respect voor uw persoon en liefde voor uw grote geest. Ik zal mij tijdens mijn ongelukkige afwezigheid erop richten mijn geest zozeer te verheffen dat zij in ieder geval bij mijn terugkeer een glimp zal kunnen opvangen van de voortreffelijke gedachten die u reeds binnen uw bereik heeft. Waarlijk mijnheer, hoewel ik mij op grote afstand bevind: er is niemand die zo verlangend naar dergelijke zegeningen uitziert als ik. Ik probeer ze jegens u na te streven, maar toch, om u een voortdurende vermeerdering ervan toe te wensen, zou ik kunnen verlangen een geschikte onderdaan te zijn voor zowel uw bevelen als uw hoffelijkheid. Het is een merkwaardig voordeel dat u niet alleen de geardheid om te verplichten in u heeft maar dat u tevens naar buiten de kunst tot verplichten verstaat. Voor mij is het voldoende dat de erkenning ervan van zo'n waardige hand afkomstig is.

Mijnheer,

uw nederige dienaar
John Ogle

Utrecht, 2 juni 1646.
